

12.5.2023

maa- ja metsätalousministeriö

kirjaamo.mmm@gov.fi

Viite:

Lausuntopyyntö työryhmän esityksestä metsäpuiden siemenviljelysten perustamishjelmaksi
VN/32558/2021-MMM-7**Suomen metsäkeskuksen lausunto raporttiluonnoksesta Metsänjalostuksen hyödyt käytäntöön –
metsäpuiden siemenviljelysten perustamishjelma 2060, 18.4.2023**Suomen metsäkeskus kiittää mahdollisuudesta lausua uutta metsäpuiden siemenviljelysohjelmaa koskevasta
raporttiluonnoksesta ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:**Työn tavoitteet**

Edellinen, yhä toteutuksessa oleva, siemenviljelysten perustamishjelma laadittiin kaksi vuosikymmentä sitten. Yksi välitarkistus ohjelmaan on tehty reilu vuosikymmen sitten. Raportin sisältämän työn tekee ajankohtaiseksi jälleen uuden siemenviljelysten perustamishjelman valmistelu. Seuraavan jalostussukupolven tulosten hyödyntäminen käynnistyy uuden avulla. Lisäksi keskeistä työn sisällössä on siemenviljelyssiemenen roolin vahvistuminen metsänviljelyssä pohjoisessa. Työn tavoitteet on hyvin kuvattu ja raportin sisältö vastaa kuvattuun tarpeeseen pääosin riittävällä tasolla.

Muihin kuin pääpuulajeihin kohdistuva siemenen kysyntä lienee yleisesti ottaen kokonaisuudessa sangen pientä myös tulevaisuudessa. Valmius ja osaaminen tuottaa sekä varastoida raportissa tarkasteltujen puulajien siemeniä on syytä kuitenkin säilyttää joko pienellä määrällä siemenviljelyksiä tai samalla myös muita tarkoituksia palvelevilla ratkaisuilla.

12.5.2023

Taustatiedot ja menetelmät

Metsäpuiden siementuotanto siemenviljelyksillä on pohjoisten havupuiden osalta erittäin pitkän tähtäimen toimintaa. Tarkastelukauteen mahtuu epävarmuuksia ja pitkiä toiminnan linjaustarpeita, jotka on huolellisesti tarkasteltava ennen asiaa koskevia päätöksiä. Työssä on käytetty haastavaan tehtävään tarkoituksenmukaisia ja perusteltuja menetelmiä. Työryhmätyön ohella on hyödynnetty ainakin neuvottelukuntakäsittelyä ja nyt lausuntomenettelyä.

Siementarvearviot, viljelysten tuotantopotentiaali, epävarmuuksien vaikutukset ym. siemenviljelysten perustamisohjelmaan vaikuttavat tekijät on raportin taustatyössä huomioitu tavoitteiden kannalta mielekkäästi. Laskenta on olennaisilta osin toteutettu relevantteja menetelmiä käyttäen. Muutamat taustatietolähteet ovat olleet hiukan ohuita, mutta keskeiset tietolähteet on hyödynnetty.

Tarkempia havaintoja ja kommentteja raporttiluonnoksesta

Sivu 12. Tietolaatikko Metsänjalostuksen hyödyt. Onko metsänjalostuksella vaikutusta kuitupuun ominaisuuksiin eri käyttötarkoituksissa tai massanvalmistusmenetelmissä? Lopulta suuri osa kasvatettavasta puusta käytetään oletettavasti kuidutukseen. Tietolaatikon viimeisessä kappaleessa kuvataan puiden sukurasitusilmiö haitallisena. Onko tämän ilmenemistä olemassa raportoitua tietoa? Ilmeneekö se vain mahdollisesti puiden huonompana kasvuna tai heikompana elinvoimaisuutena?

Sivu 13. Seuraavat siemenviljelykset uuden ohjelman mukaisesti. Raportissa on tässä kohdassa kuvattu uuden ohjelman käynnistämiseksi olevia teknisiä haasteita. Näihin on syytä valmistautua hyvissä ajoin, kuten raportissa on kuvattu. Siemenen loppukäytön kannalta tarkoituksenmukaista on offensiivinen ote jalostushyödyn realisoimiseksi uusilla viljelyksillä. Toisen sukupolven vartteita on syytä ottaa käyttöön siinä määrin kuin niitä on ensimmäisiin uuden ohjelman viljelyksiin vain saatavissa. Onko erityisesti männyn osalta käytöstä poistuvissa viljelyksissä joukossa maapohjaltaan sellaista, johon voisi uuden ohjelman mukaisen viljelyksen kannattavasti perustaa vartteiden niukkuuden vallitessa jättäen rivin tai kaksi vanhoja vartteita aivan reunoille parantamaan taustapölytyksen laatua (ref. Dag Lindgren) viljelyksen ensi tuotannosta tähtien. Kommentti liittyy myös sivuun 61.

Sivu 14. Luku 3.1. ensimmäinen kappale, toinen virke: ”Metsälaki velvoittaa metsänomistajan uudistamaan metsänsä päätehakkuun jälkeen...” Terminologisesti tarkemmin ottaen metsälain sisältämä uudistamisvelvoite voi syntyä uudistushakkuussa, tai myös kasvatushakkuussa, mikäli riittävää kasvatettavaa puustoa ei metsikköön hakkuun jälkeen jää. Metsälaki ei tunne termiä päätehakkuu, vaikka sitä yleisesti muuten käytetäänkin.

Sivu 23. Luku 4.1. Männyn siemenalkuperien osalta aiemman lähtöisyyaluejaon mukainen lähtöisyyalue 10 koettiin menneinä vuosina usein ongelmalliseksi siemenen saatavuuden suhteen. Onnistuuko ja varmistuuko tämän ongelmallisen alueen siemenhuolto nyt raportissa esitetyllä tavalla? Metsähallituksen tarpeet ovat tässä asiassa keskeisiä.

12.5.2023

Sivu 33. Viimeinen kappale rauduskoivun osalta. Raportista ei selkeästi käy ilmi mikä on uusimman perustetun rauduskoivun Väli-Suomen siemenviljelyksen käyttöalue suhteessa kuvattuun tarpeeseen. Riittääkö kyseisen viljelyksen käyttöalue esitettyyn tarpeeseen nykyistä pohjoisempana tarvittaville siemenille? Kumpi on jatkossa parempi ratkaisu Väli-Suomen rauduskoivun sv-siemenen tuotantoon: kaksi erillistä viljelystä, siten että toinen on toista pohjoisempiin olosuhteisiin, vai pyritäänkö venyttämään yhden viljelyksen käyttöaluetta kohti pohjoista? Koivun istutus lähtöisyysalueella 3 ei taulukon 9 (s. 51) perusteella ole kovin yleistä. Toisaalta esim. Oulujärven ympäristössä on havaittavissa hyvälaatuisia istutuskoivikoita kasvatusmetsinä, mikä voi olla osaltaan olla osoitus mahdollisuudesta tulevaisuudessa hyödyntää sopivia siemenalkuperiä, mikäli niitä vain olisi saatavissa. Sivulla 75 niin ikään pohdituttaa, mikä lopulta olisi lähtöisyysalueen 3 rauduskoivun käyttö, jos sv-siementä vain suinkin olisi saatavana.

Sivu 33. Viimeinen kappale hieskoivun osalta. Hieskoivun siemenviljelyssiemenelle on raportin taustatyön perusteella kysyntää jonkin verran. Viime aikoina hieskoivun riittäväksi koettu luontainen uudistuminen on kuitenkin ollut vahvasti esillä mm. turvesuon pohjien metsityksessä. Hieskoivulla olisi viljelystä varten kuitenkin olemassa hyviä alkuperiä. Ennen päätöstä hieskoivun siemenviljelyksen perustamisesta olisi hyvä koota olemassa oleva relevantti tieto aiheesta tiiviinä selvityksenä.

Selvityksessä koostettaisiin olemassa oleva keskeinen tietämys hieskoivusta sisältäen ainakin:

- potentiaaliset viljelykohteet hieskoivulle ja niiden volyymi siemenviljelyksen hyödyntämisaikana: suonpohjat, muut turvemaat, muut kohteet
- käytössä olevien hyvien hieskoivukloonien puuntuotoskyky suhteessa metsikköalkuperiin ja rauduskoivuun, myös tukkipuun puuntuotoskyky
- hieskoivun viljelytulokset verrattuna luontaiseen uudistamiseen
- hieskoivun mahdollisesti rauduskoivua parempi kestävyys joitakin tuhoniheuttajia vastaan (erit. Heterobasidion, p-tyyppi, Stenlid et al. 1995)

Sivut 37 - 40 Riskianalyysi. Erittäin pitkäjänteisen luonteensa vuoksi metsäpuiden siementuotannossa tuotanto- ja käyttöolosuhteiden vaihtelu tuo mukanaan hankaluuksia. Erilaisten tuhojen vaikutus siementarpeeseen realisoituu vaihtelevasti. Gudrun-myrskyn jälkihoito Ruotsissa uudistusalojen istutuksineen osoitti metsänomistajien toimineen lopulta sangen konservatiivisesti istuttaen havupuita, erityisesti kuusta, vaikka lehtipuita oli tuotu vahvasti esille vastaavan tuhon uusiutumisen torjuntamahdollisuutena. Laaja hyönteistuho havupuissa voisi vahvemmin tuoda esille lehtipuiden viljelyn, mikä painottaisi erityisesti koivun siementarvetta.

s. 46. Kuvio 9. Kuvioden teksteissä lienee lipsahtanut OMaT+ merkinnän OMT+ sijasta.

Sivu 73. Kolmannessa kappaleessa todetaan pitkän tauon siemenviljelysten perustamisessa voivan olla ongelma ammattitaidon säilymisen kannalta. Metsäpuiden siementuotanto on jalostushyötyjen jalkautumisen kannalta merkitykseltään laaja, ja toisaalta erityisosaamista vaativa, mutta välittömältä liiketoimintavolyymiltaan kuitenkin suppea tuotannonala. Osaamisen jatkuvuus on vähän asiantuntijoita sisältävällä toimialalla keskeistä turvata. Olisiko tarpeellista toteuttaa päivitys Niemi, K. (2010) Metsäpuiden siementuotannon tulevaisuus – organisaatorakenne ja julkinen rahoitus -tarkasteluun, tuotannollisen toiminnan sujuvuuden varmistamiseksi tulevaisuudessa?

12.5.2023

Sivu 95, ensimmäinen lause. ”Perustamisohjelman toteuttaminen aikataulussaan ja jalostushyötyjen realisoituminen metsissä edellyttää koko metsänjalostus- ja siemenhuoltoketjun saumatonta toimintaa.” Jalostushyötyjen realisoituminen edellyttää metsänuudistamisketjun hyvää toimintaa vielä pidemmälle ja koko ketjua koskevaa laatuajattelua. Tässä tarvitaan osaamista, joka kattaa koko matkan populaatiogenetiikasta nuorten kasvatusmetsien hoitoon.

Liite 5. SE-tuotannon nykytilannetta koskien olisi tarpeellista tietää, mikä on tilanne menetelmän hyödyntämisessä Pohjois-Amerikassa ja Ruotsissa.

- Missä ovat SE-taimien massalisäyksen käytännön hyödyntämisen pullonkaulat metsänviljelymateriaalin tuotantoon? Ruotsissa tuotettiin pilottimittakaavassa SE-kuusentaimia useita vuosia Suomea aiemmin. Miksi menetelmä ei ole kuitenkaan yleistynyt hyvistä yrityksistä ja merkittävistä potentiaalisista hyödyistä huolimatta?
- Somaattista embryogeneesiä on joissakin yhteyksissä esitetty mahdollistavan metsäpuiden jalostusyykliin nopeuttamisen. Seuraavaan siemenviljelyohjelmaan tästä ei ole apua, mutta onko asia tarpeen kuvata lyhyesti?

Liitteet 6 ja 7. Kasvinsuojelututkimus ja kukittamismenetelmien kehittäminen on keskeistä siementuotantomenetelmien kehittämistyötä. Tulevan ohjelman ja jo nykyisten viljelysten tuotannon kannalta on hyvä, että on löydetty tuotantoa tehostavia keinoja. Aihepiirien T&K-työtä on hyvä jatkaa pohjoismaista yhteistyötä hyödyntäen.

Lausunnon lopuksi Suomen metsäkeskus kiinnittää huomiota sanamuotoon otsikossa ja tiivistelmän ensimmäisessä kappaleessa. Metsänhoitopalveluissa siemenalkuperien jalostushyötyjä koskeva osaaminen on saatava nivottua metsänhoitopalveluita ja metsänviljelymateriaa koskeviin markkinoihin tehokkaasti. Se on se keino, jolla metsänjalostuksen tulokset lopullisesti viedään metsätalouden käytäntöön. Raportin kuvaamalla, asian kannalta erittäin keskeisellä siemenviljelysten perustamisohjelmalla se ei vielä yksinomaan onnistu.

Lisätietoja lausunnosta antaa metsänhoidon asiantuntija Nuutti Kiljunen, nuutti.kiljunen@metsakeskus.fi, 050-4007629

Anssi Niskanen

elinkeinojohtaja

Suomen metsäkeskus

Jakelu Maa- ja metsätalousministeriö

SIGNATURES**ALLEKIRJOITUKSET****UNDERSKRIFTER****SIGNATURER****UNDERSKRIFTER**

This documents contains 4 pages before this page

Dokumentet inneholder 4 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 4 sivua ennen tätä sivua

Dette dokument indeholder 4 sider før denne side

Detta dokument innehåller 4 sidor före denna sida

authority to sign

representative

custodial

asemavaltuus

nimenkirjoitusoikeus

huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt

firmateckningsrätt

förvaltare

autoritet til å signere

representant

foresatte/verge

myndighed til at underskrive

repræsentant

frihedsberøvende